

YETKİ – YARGI YERİ BELİRLENMESİ

Doç. Dr. Emel HANAĞASI

©Bu doküman eğitim amacıyla hazırlanmış ve öğrenciye verilmiştir.

İzinsiz çoğaltılması ve satılması halinde gerekli cezaî ve hukukî yollara başvurulacaktır.

MEDENÎ YARGIDA YER ALAN BİR MAHKEMEDE BİR UYUŞMAZLIĞIN ÇÖZÜMÜ İÇİN:

Öncelikle, bu uyuşmazlığın **adlî yargı koluna dâhil olması** ve **bu yargı kolu içinde de medenî yargıyı ilgilendirmesi** gerekir. Bir davaya hangi yargı kolundaki mahkeme tarafından bakılacağı konusu, **yargı yolu** ilişkisidir.

Uyuşmazlığın medenî yargı içinde çözümlenmesi gerektiğini tespit ettikten sonra, **bu uyuşmazlığın medenî yargı içindeki hangi mahkeme tarafından çözümlenmesi gerektiği sorusuna cevap vermek** gerekir. Bu sorunun cevabı, **görev (vazife) kurallarını** ilgilendirmektedir. Görev, bir davaya o yerdeki (il veya ilçedeki) hukuk mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını belirtir.

Genel görevli mahkeme mi?

Özel görevli mahkeme mi?

Genel görevli mahkeme ise,
asliye hukuk mahkemesi mi?
Sulh hukuk mahkemesi mi?

Özel görevli mahkeme ise, asliye ticaret mahkemesi mi? İş mahkemesi mi? Kadastro mahkemesi mi? Aile mahkemesi mi? İcra mahkemesi mi? Tüketici mahkemesi mi? Fikrî ve sınaî haklar hukuk mahkemesi mi?

Uyuşmazlığın medenî yargı içindeki hangi mahkeme tarafından çözümlenmesi gerektiğini tespit ettikten sonra, **bu uyuşmazlığın hangi yerdeki mahkeme tarafından çözümlenmesi gerektiği sorusuna cevap vermek** gerekir. Bu sorunun cevabı, **yetki (selâhiyet) kurallarını** ilgilendirmektedir. Yetki, davaya hangi yerdeki görevli hukuk mahkemesi tarafından bakılacağını belirtir.

MAHKEMELERİN YETKİSİNE İLİŞKİN GENEL KURAL (m. 5)

Mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, HMK'daki hükümlere tabidir.

GENEL YETKİLİ MAHKEME (m. 6)

Genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir.

Yerleşim yeri, TMK hükümlerine göre belirlenir.

GERÇEK KİŞİLER BAKIMINDAN GENEL YETKİLİ MAHKEME

TÜRKİYE'DE YERLEŞİM YERİ OLANLARA KARŞI
DAVA AÇILMASI: Türkiye'de yerleşim yeri olan
gerçek kişilere karşı dava, onların dava açıldığı
tarihte yerleşim yerleri (TMK m. 19) sayılan
yer mahkemesinde açılır. (m.6, 1).

Davalı daha sonra yerleşim yerini
değiştirirse, bu değişiklik mahkemenin
yetkisini etkilemez.

TÜRKİYE'DE YERLEŞİM YERİNİN BULUNMAMASI HÂLİNDE YETKİ (m. 9)

➤ Türkiye'de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir.

➤ *Diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de* açılabilir.

TÜRKİYE' DE YERLEŞİM YERİ OLMAYAN GERÇEK KİŞİLERE KARŞI DAVA AÇILMASI

Türkiye' de yerleşim yeri bulunmayanlar hakkında genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye'deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir (m. 9, 1).

MALVARLIĞI HAKLARINA İLİŞKİN DAVALARDA GENEL YETKİ (m. 9)

Türkiye' de mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesinde veya diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde dava açılabilir.

ŞAHISVARLIĞI HAKLARINA İLİŞKİN DAVALARDA YETKİ:

Milletlerarası usul hukuku kurallarına başvurulur (**MÖHUK m. 40-43**).

Davalının Türkiye' de mutad meskeni yoksa ve dava konusu mal da Türkiye' de değilse, (o kişinin Türkiye' de başka mal, alacak ve teminatları bulunsa dahi) o kişiye karşı m. 9' a göre Türkiye' de dava açılmaz.

TÜZEL KİŞİLERİN YERLEŞİM YERİ

➤ **Tüzel kişilere karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme, tüzel kişinin yerleşim yerinin, yani merkezinin bulunduğu yer mahkemesidir (karş. m. 14).**

➤ **Tüzel kişilerin yerleşim yeri, kuruluş belgesinde aksine hüküm bulunmadıkça, işlerinin yönetildiği yerdir (TMK m. 51).** Ancak, derneklerin tüzüklerine ve ticaret şirketleri ile kooperatiflerin ana sözleşmelerine, dernek, şirket veya kooperatif merkezinin yazılması zorunludur. Bundan başka, vakıf senedinde vakfın yerleşim yerinin gösterilmesi gerekir (TMK m. 106). Bu nedenle, dernek, şirket, kooperatif veya vakıfların yerleşim yerini kuruluş belgesine, tüzük, ana sözleşme veya vakıf senedine göre kolayca tespit etmek mümkündür.

DAVALININ BİRDEN FAZLA OLMASI HÂLİNDE YETKİ (m. 7)

KURAL: Davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir.

İSTİSNA:

➤ Dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme belirtilmişse, davaya o yer mahkemesinde bakılır.

➤ Birden fazla davalının bulunduğu hâllerde, davanın, davalılardan birini sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla açıldığı, deliller veya belirtilerle anlaşılırsa, mahkeme, ilgili davalının itirazı üzerine, onun hakkındaki davayı ayırarak yetkisizlik kararı verir.

GENEL YETKİ KURALLARININ NİTELİĞİ

- Genel yetki, kural olarak bütün davalar içindir.
- Bir dava için kesin yetki kuralı varsa, o dava genel yetkili (davalının yerleşim yerindeki) mahkemede açılmaz.
- Kural olarak, bir dava için özel yetki kuralı bulunsa bile, davacının genel yetki ile özel yetki arasında bir seçim hakkı vardır.
- Taraflar, yetki sözleşmesi ile yetkili olmayan bir mahkemeyi yetkili kılarılarsa, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, genel yetkili mahkemenin yetkisi ortadan kalkar.

GEÇİCİ OLARAK OTURULAN YER MAHKEMESİNİN YETKİSİ (m. 8)

Memur, işçi, asker, öğrenci, çırak, hizmetçi gibi **bir yerde geçici olarak oturan ve o yerde oturmaları uğraşlarına göre uzunca bir zaman devam eden** kişilere karşı, **alacak ve taşınır mal davaları**, geçici olarak oturulan yer mahkemesinde açılabilir.

SÖZLEŞMEDEN DOĞAN DAVLARDA YETKİ (m. 10)

Sözleşmeden doğan uyuşmazlıklarda, sözleşmenin yerine getirileceği (ifa edileceği) yer mahkemesinde de dava açılabilir .

➤ HMK m. 10' daki yetki kuralı, kesin yetki kuralı değildir!

➤ Sözleşmenin yerine getirileceği yer ilk önce **tarafların açık veya zımnî isteğine göre belirlenir**; bu yer belli ise, dava o yerde açılabilir. Bu yer belli değilse, sözleşmenin yerine getirileceği yer TBK m. 89' a göre belirlenir:

Konusu sözleşmeden doğan bir para borcu olup da sözleşmede aksi kararlaştırılmamış ise, bu para borcu, **alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde** ödenir (TBK m. 89, 1). Bu durumda, **alacaklı, bu para borcunun ödenmesi için borcun yerine getirileceği yer olan kendi yerleşim yerinde dava açabilir.** **Parça borçları için**, sözleşmenin kurulduğu sırada borç konusunun bulunduğu yerde dava açılabilir (TBK m. 89, 2). **Bunlar dışındaki bütün borçlar** doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir (TBK m. 89, 3).

MİRAS İLE İLGİLİ DAVALARDA YETKİ (m. 11)

Miras (tereke) ile ilgili davalar, **murisin son yerleşim yeri mahkemesinde** görülür (m. 11; TMK m. 576).

SON YERLEŞİM YERİ KESİN YETKİSİ (m. 11, 1)	SON YERLEŞİM YERİ MAHKEMESİNİN KESİN OLMAYAN YETKİSİ (m. 11, 1, 2)
1. Mirasın (terekenin) taksimi davası (TMK m. 642); taksimin butlanı ve feshi davası (TMK m. 680); mirasçılar arasında terekenin idaresi nedeniyle çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar (HMK m. 11, 1,a); ölüme bağlı tasarrufların iptali davaları (TMK m. 558-559); <i>taşınmaza ilişkin bulunsa bile</i> tenkis davaları (TMK m. 560-571, 576); miras sebebiyle istihkak davası (TMK m. 576, II) 2. Mirasın kesin taksimine kadar terekeye (yani miras şirketine) karşı açılacak tüm davalar. <i>Dava, terekeye karşı değil de, mirasçıya (veya mirasçılara) karşı açılırsa, davalı mirasçının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olur!</i>	1. <u>Bir mal hakkında terekeye karşı açılacak istihkak davası</u> (TMK m. 683): Terekenin mühürlenmesi ve defterinin tutulması (TMK m. 590) zamanında malın bulunduğu yer mahkemesinde veya mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. 2. <u>Mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davalar</u>, mirasçıların her birinin oturduğu yer mahkemesinde veya mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir.

TAŞINMAZ DAVALARINDA YETKİ (m. 12)

➤ Aşağıdaki davalar *taşınmazın bulunduğu yer* mahkemesinde açılır (m. 12, 1):

- ❑ Taşınmaz üzerindeki aynı hakka ilişkin davalar,
- ❑ Taşınmaz üzerindeki aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalar,
- ❑ Taşınmazın zilyetliğine (TMK m. 973 vd) ilişkin davalar,
- ❑ Taşınmazı alıkoyma hakkına (TMK m. 994) ilişkin davalar,

➤ İrtifak haklarına ilişkin davalar, *üzerinde irtifak hakkı kurulan taşınmazın bulunduğu yer* mahkemesinde açılır (m. 12, 2),

➤ HMK m. 12' ye göre taşınmazın bulunduğu yerde açılması zorunlu olan dava birden fazla taşınmaza ilişkinse, *dava, taşınmazlardan birinin bulunduğu yer* mahkemesinde açılır (m. 12, 3).

➤ HMK m. 12' teki yetki kuralı, kesin yetki kuralıdır!

KARŞI DAVADA YETKİ (m. 13)

➤ Karşı dava, açılmış bulunan bir davada, davalının aynı mahkemede ve aynı dava dosyasında davacıya karşı dava açmasına (m. 132 vd.) denir. Karşı dava, asıl dava ile birlikte aynı mahkemede görülür.

➤ Kesin yetkinin söz konusu olmadığı hallerde, asıl davanın açılmış olduğu mahkeme, asıl davaya karşı açılan karşı davaya bakmaya da yetkilidir.

➤ HMK m. 13' teki yetki kuralı, kesin yetki kuralı da değildir !

ŞUBENİN BULUNDUĞU YER MAHKEMESİNİN YETKİSİ (m. 14)

KURAL: Bir gerçek veya tüzel kişinin başka bir yerde şubesi varsa, o şubenin işlemlerinden dolayı merkeze karşı, -(merkezin bulunduğu yer mahkemesinde dava açılabileceği gibi –m.6)- **şubenin bulunduğu yer mahkemesinde de dava açılabilir .**

Bu yetki kuralı, kesin yetki kuralı değildir!

İSTİSNALAR: Aşağıdaki hallerde, yetki, kesin yetkidir!

➤ **Özel hukuk tüzel kişilerinin** (şirket, kooperatif, dernek ve vakıfların) ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, ***bir ortağına veya üyesine karşı veya ortağın ya da üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalara***, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde bakılır .

➤ **İflâs davası**, yalnız şubenin bağlı bulunduğu gerçek veya tüzel kişinin muamele merkezinin bulunduğu yerde açılabilir (**İİK m. 154, III**).

SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN TAZMİNAT DAVALARINDA YETKİ (m. 15)

ZARAR (MAL) SİGORTALARINDA (TTK m. 1453- 1486)

1. Sigortanın konusu taşınmaz ise,
tazminat davası o taşınmazın bulunduğu yerde de açılabilir (m. 15, 1).

2. Sigortanın konusu taşınır ise:

a. Taşınır mal (fabrikadaki makine gibi) niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan bir mal ise,
dava malın bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (m. 15, 1).

b. Taşınır mal (otomobil gibi) bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan (hareket eden) bir mal ise,
dava rizikonun gerçekleştiği yer mahkemesinde de açılabilir (m. 15, 1).

CAN SİGORTALARINDA (TTK m. 1487-1520)

Sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir!

Buna göre, sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar kendi yerleşim yerlerinde sigorta şirketine karşı dava açabilir.

HAKSIZ FİİLDEN KAYNAKLANAN DAVALAR

(m. 16)

Haksız fiilden kaynaklanan davalar:

- **Haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinde,**
- **Zararın meydana geldiği yer mahkemesinde,**
- **Zararın meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer mahkemesinde,**
- **Zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir.**

HMK m. 16' dan kaynaklanan yetki kuralları, kesin yetki kuralları değildir!

ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİNDE YETKİ

(m. 384)

➤ Kanunda aksine hüküm bulunmadıkça, çekişmesiz yargı işlerinde, **talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesi yetkilidir.** Kanunların kesin yetkiyi düzenlediği işlerdeki çekişmesiz yargı işlerindeki yetki de kesin yetkidir!

ÖZEL KANUNLARDAKİ ÖZEL YETKİ KURALLARI

ÖRNEK- BOŞANMA VE AYRILIK (VE EVLİLİĞİN FESHİ) DAVALARINDA YETKİLİ MAHKEME

TMK m. 168- Eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son defa altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesidir.

KESİN YETKİ HALLERİNDE YETKİ KURALLARINA AYKIRILIK

- **Davalı her zaman (üst mahkemede de) yetki itirazında bulunabilir.**
- **Mahkeme de her zaman kendiliğinden yetkili olup olmadığını inceler ve yetkisiz olduğu kanısına varırsa yetkisizlik kararı vermek zorundadır.**
- **Yetki itirazında bulunan davalının, itirazında yetkili mahkemeyi göstermesine gerek yoktur.**
- **Mahkeme, yetkisiz olduğu kanısına varırsa, yetkisizliğine ve dava dosyasının gerçek yetkili mahkemeye gönderilmesine karar verir. Yetkisizlik kararının verilmesi, kanun yoluna başvuru ve yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler, kesin bulunmayan yetki hallerindeki gibidir.**

YETKİ SÖZLEŞMESİ

Tarafların, belli bir dava (uyuşmazlık) için kanunen yetkili olmayan bir mahkemeyi yetkili kılmak için yaptıkları sözleşmeye **yetki sözleşmesi** denir.

AYRI BİR SÖZLEŞMESİ

Taraflar aralarındaki bir uyuşmazlık hakkında belli bir yer mahkemesini yetkili kılmak için ayrı bir sözleşme yapabilirler.

YETKİ ŞARTI

Taraflar yaptıkları bir sözleşmeye, bu sözleşmenin uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar için belli bir yer mahkemesinin yetkili olacağına ilişkin bir hüküm koyabilirler:

“ İşbu sözleşmenin uygulanmasından doğacak uyuşmazlıklar için Ankara mahkemeleri yetkilidir. ”

YETKİ SÖZLEŞMESİNİN ŞARTLARI (m. 17, 18)

- Yetki sözleşmesi, ancak *tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konular* ile *kesin olmayan yetki hallerinde* yapılabilir.
- Yetki sözleşmesi yapabilecek olan kişiler *sadece tacirler ve kamu tüzel kişileri* olarak sınırlandırılmıştır.
- Yetki sözleşmesi *yazılı olarak* yapılmalıdır.
- Yetki sözleşmesi, *belirli uyuşmazlık* için yapılmalıdır.

✓ “A ile B arasında satış bedelinin ödenmemesi nedeniyle çıkmış olan uyuşmazlık için Ankara mahkemeleri yetkili kılınmıştır.”

✓ “İşbu sözleşmeden doğacak uyuşmazlıklar için Ankara mahkemeleri yetkilidir.”

~~— “Bundan sonra yapacağımız bütün satış sözleşmelerinden doğacak uyuşmazlıklar için Ankara mahkemeleri yetkili olacaktır.”~~

~~— “Bundan böyle aramızda çıkacak bütün uyuşmazlıklar için Ankara mahkemeleri yetkili olacaktır.”~~

- Yetki sözleşmesi ile *yalnız belli bir mahkeme* yetkili kılınmalıdır.
- Belirli ve açık olmak şartıyla birden fazla yer mahkemesi de yetki sözleşmesi ile yetkili kılınabilir.

✓ “... Ankara mahkemeleri yetkilidir.”

~~— “... Türkiye mahkemeleri yetkilidir.”~~

~~— “... İç Anadolu Bölgesindeki mahkemeler yetkilidir.”~~

YETKİ SÖZLEŞMESİNİN ETKİSİ

- Yetki sözleşmesi, *tarafları ve bundan başka, tarafların cüz 'i ve küllî haleflerini* de bağlar. Bunların tacir ya da kamu tüzel kişisi olup olmaması önemli değildir.
- **Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece yetki sözleşmesi ile kararlaştırılan mahkemede açılabilir!** Bu durumda *olumsuz bir yetki sözleşmesinden ya da münhasır yetki sözleşmesinden* söz edilir. Ancak taraflar dilerse yetki sözleşmesi ile kararlaştırılan mahkemenin yetkisinin diğer genel ve özel mahkemelerin yetkisini kaldırmadığını kararlaştırabilirler.
- **Münhasır yetki sözleşmesinin olduğu bir durumda dava kararlaştırılan yerde açılmazsa, bu *yetki ilk itirazı* biçiminde ileri sürülmelidir!**

YETKİ İLK İTİRAZINDA BULUNULMASI

- **Yetkinin kesin olmadığı hallerde yetki itirazı, ancak cevap süresi içinde ve esasa ilişkin cevaplarla birlikte ileri sürülebilir!**
- **Yazılı yargılama usulünde bu süre,** dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren **2 haftadır** (m. 129). Hâkim, şartlarının gerçekleşmesi durumunda davalıya bir defaya mahsus olmak ve ancak **1 ayı** geçmemek üzere **ek cevap süresi verebilir (m. 127, 1)**. Bu halde, davalı yetki itirazını hâkimin vermiş olduğu bu ek cevap süresi içinde yapabilir.
- **Basit yargılama usulünde de bu süre,** dava dilekçesinin davalıya tebliğinden itibaren **2 haftadır (m. 317)**. Hâkim, şartlarının gerçekleşmesi halinde davalıya bir defaya mahsus olmak ve ancak **2 haftayı** geçmemek üzere ek cevap süresi verebilir.
- Yetki itirazı, **yazılı olarak (cevap dilekçesi ile)** yapılır (m. 19, 2; m. 129). **Davalı yetki itirazında bulunurken, doğru olarak yetkili olan mahkemeyi de göstermelidir; aksi halde, yetki itirazı reddedilir.** Somut olayda birden fazla yetkili mahkeme varsa, yetki ilk itirazında bulunan davalı, seçtiği mahkemeyi itirazında bildirmelidir (m. 19, 2).

YETKİSİZLİK KARARI ÜZERİNE YAPILACAK İŞLEMLER (m.20)

Bu karar verildiği anda kesin ise, kararın bildirildiği tarihten itibaren, Süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten itibaren

Kanun yoluna başvurusu üzerine bu başvuru reddedilmişse red kararının tebliği tarihinden itibaren

İki hafta içinde, **taarlardan birinin, kararı veren mahkemeye** başvurarak dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep etmesi gerekir.

Aksi takdirde, dava açılmamış sayılır.
Dosya kendisine gönderilen mahkeme,
kendiliğinden taraflara davetiye gönderir.

YETKİ İTİRAZI

Mahkemenin Yetkisinin Kesin Olmadığı Hallerde

Kesin olmayan yetki durumlarında, yetki itirazı bir **ilk itirazdır** ve yetkili mahkeme doğru olarak gösterilmek suretiyle ileri sürülebilir (m. 129, 317). Süresinde ileri sürülen yetki itirazı, (davacı yetki itirazını kabul etmezse), mahkeme tarafından ön inceleme aşamasında incelenip karara bağlanır. Mahkeme yaptığı inceleme sonunda,

Yetki itirazını reddeder.

Bu karar bir ara kararı olduğundan ancak esas hükümle birlikte kanun yoluna götürülebilir. Bu sebeple mahkeme davayı görmeye devam eder.

Yetki itirazını kabul ederek yetkisizlik ve gönderme kararı verir (m. 20).

Mahkemenin Yetkisinin Kesin Olduğu Hallerde

Kesin yetki durumlarında her zaman yetki itirazında bulunabileceği gibi mahkeme de bu durumu kendiliğinden dikkate alarak yetkisizlik ve gönderme kararı verir (m 20).

Kanun yolu açıksa ve bu yola gidilmişse

Başvurunun reddi

Kanun yolu kapalıysa veya kanun yoluna süresinde gidilmemişse

Yetkisizlik kararı verildiği anda kesin ise, kararın tebliği tarihten, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren **2 hafta** içinde tarafların yetkisizlik kararı veren mahkemeye başvurup dosyanın yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi halde dava açılmamış sayılır.
Kendisine başvurulana mahkeme:

Yetki kesin yetkiyse ve yetkisizlik kararı kanun yoluna gidilmeden kesinleşmişse yeniden yetkisizlik kararı verebilir. Yetki, kesin yetki değilse, yetkisizlik kararı kanun yoluna gidilmeden kesinleşmiş olsa bile, dosya kendisine gönderilen mahkeme, bu yetkisizlik kararı ile bağlıdır.

Yetkisiz mahkemede tarafların yaptıkları işlemlerle bağlı olup, yetkisiz mahkemenin yaptığı işlemler ve verdiği kararlarla bağlı değildir.

YETKİSİZLİK KARARI ÜZERİNE

SÜRESİ İÇİNDE YETKİLİ MAHKEMEYE BAŞVURULURSA,

- Bu dava yetkisiz mahkemede açılan davanın devamıdır. Bu nedenle:
 - ❖ Yetkisiz mahkemede dava açılmasıyla meydana gelen sonuçlar korunmuş olur.
 - ❖ Davacının yetkili mahkemeye başvururken yeniden harç ödemesi gerekmez.
 - ❖ Yetkisiz mahkemede dava açılmasıyla kesilen zamanaşımı, hak düşürücü süre korunmuş olur.
 - ❖ Yetkisiz mahkemece konulan ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz devam eder.
- Yetkisiz mahkemede tarafların yapmış oldukları işlemler yetkili mahkemede de geçerlidir. Buna karşılık yetkisiz mahkemede, mahkeme tarafından yapılan işlemler görevli mahkemede kural olarak geçersizdir.

SÜRESİ İÇİNDE YETKİLİ MAHKEMEYE BAŞVURULMAZSA

- Yetkisiz mahkemede açılmış olan dava hiç açılmamış sayılır.
- Açılmamış sayılan davadaki talep de hiç yapılmamış (vaki olmamış) sayılır (m. 150, 7). Dava açılmasıyla meydana gelen bütün sonuçlar ortadan kalkar.
- Davacı yeniden harç ödeyerek dava açabilir.

YARGI YERİ BELİRTİLMESİ

YARGI YERİ BELİRLENMESİNİ GEREKTİREN HALLER

(m. 21)

1. Davaya bakmakla görevli ve yetkili mahkemenin davaya bakmasına *herhangi bir engel* çıkarsa.
2. İki mahkeme arasında yargı çevrelerinin sınırlarının belirlenmesi konusunda bir tereddüt ortaya çıkarsa.
3. İki mahkeme de görevsizlik kararı verir ve bu kararlar kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşirse.
4. Kesin yetki hâllerinde, iki mahkeme de yetkisizlik kararı verir ve bu kararlar kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşirse.

Yargı Yeri Belirlemesi (Mercii Tayini) (HMK m. 21, c)

İlk derece mahkemesi tarafından verilen görevsizlik kararına karşı kanun yoluna başvurulmamışsa, dosya kendisine gelen (ikinci) mahkeme, ilk mahkemenin vermiş olduğu görevsizlik kararı ile bağlı değildir!

Görevsizlik kararı verir.

Kendisini görevli sayarak davayı sürdürür.

Kanun yoluna başvurulur.

Kanun yoluna başvurulmaz.

İstinaf incelemesinde, istinaf başvurusu esasan reddedilirse, BAM'ın kararında gösterilen (kural olarak birinci) mahkeme bu kararla bağlıdır; davayı görmek zorundadır.

İstinaf incelemesinde başvuru kabul edilir ve (ikinci) mahkemenin görevsizlik kararı kaldırılırsa, görevsizlik kararı veren (ikinci) mahkeme bu karar ile bağlıdır; davayı görmeye devam eder.

Görevsizlik kararı kesinleşir.

Olumsuz görev uyuşmazlığı çıkar.

Yargı yolu belirlenmesine gidilir.

Yargı Yeri Belirlemesi (Mercii Tayini) (HMK m. 21, ç)

Yetkinin kesin olduğu durumlarda, ilk derece mahkemesi tarafından verilen yetkisizlik kararına karşı kanun yoluna gidilmemişse, dosya kendisine gelen (ikinci) mahkeme, ilk mahkemenin vermiş olduğu yetkisizlik kararı ile bağlı değildir!

Yetkisizlik kararı verir.

Kendisini yetkili sayarak davayı sürdürür.

Kanun yoluna başvurulur

Kanun yoluna başvurulmaz.

İstinaf
incelemesinde,
istinaf başvurusu
esastan reddedilirse,
BAM'ın kararında
gösterilen (kural
olarak birinci)
mahkeme bu kararla
bağlıdır; davayı
görmek zorundadır.

İstinaf incelemesinde,
istinaf başvurusu
kabul edilir ve (ikinci)
mahkemenin
yetkisizlik kararı
kaldırılırsa, yetkisizlik
kararı veren (ikinci)
mahkeme bu karar ile
bağlıdır; davayı
görmeye devam eder.

Yetkisizlik kararı kesinleşir.

Olumsuz yetki uyuşmazlığı
çıkar.

Yargı yeri belirlenmesine
gidilir.

İNCELEME YERİ (m. 22):

✓ Görevli ve yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına herhangi bir engel bulunduğu yahut iki mahkeme arasında yargı çevrelerinin sınırlarının belirlenmesinde tereddüt ortaya çıktığı takdirde, yetkili mahkemenin tayininde, **ilk derece mahkemeleri için bölge adliye mahkemelerine, bölge adliye mahkemeleri için Yargıtaya** başvurulur.

✓ İki mahkemenin aynı dava hakkında göreve veya yetkiye ilişkin olarak verdikleri kararlar kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleştiği takdirde, görevli veya yetkili mahkeme, **ilgisine göre bölge adliye mahkemesince veya Yargıtayca** belirlenir.

İNCELEME USULÜ VE SONUCU (m. 23): Yargı yerinin belirlenmesine ilişkin inceleme **dosya üzerinden** yapılabilir. BAM veya Yargıtayca verilen **yargı yeri belirlenmesi ile kanun yolu incelemesi sonucunda kesinleşen göreve veya yetkiye ilişkin kararlar**, davaya ondan sonra bakacak mahkemeyi bağlar.